

Kul fakta – djur

Råttsvansar

Lärohandledning

av Mia Vestman

Om programmen

Rättsvansar del 1 och del 2 hör till serien *Kul fakta – djur*. Det handlar om gnagare – brunråttor och möss. Programmets målgrupp är årskurs 1–3, men de kan också passa i förskoleklass. Radioprogrammen är gestaltande versioner av faktaberättelser och bygger på boken *Rättsvansarna* skriven av författaren Anna Hansson och illustrerad av Maria Andersson Keusseyan. Texterna breddas med hjälp av dramatiseringar, musik och ljudeffekter för att förstärka upplevelsen av texten och öka förståelsen av innehållet. Lyssnaren kan, med hjälp av dramatiseringarna, skapa egna inre bilder och på så sätt ta till sig faktainnehållet.

Att lyssna tillsammans ger en gemensam upplevelse. Eleverna kan behöva få strategier för att det ska fungera bra, exempelvis tips på hur man sitter eller ligger bekvämt medan man lyssnar. Utgå från dina elevers behov, även när det gäller att lyssna utan avbrott eller att pausa lyssnandet. Att dela upp lyssnandet på flera tillfällen är möjligt.

Rättsvansarna finns som bilderbok och går att låna på biblioteket. Ovana lyssnare kan titta på bilderna under lyssnandet. Det är ett sätt att behålla koncentrationen. Att lyssna på berättelserna flera gånger ger fler möjligheter till att upptäcka olika delar av berättelsen.

Kopplingar till läroplanen

”Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras, grupperas och artbestämmas samt namn på några vanligt förekommande arter” (Lgr 11, centralt innehåll för de naturorienterande ämnena, årskurs 1–3)

FOTO: Oleg Kozlov

Pedagogiska tankar

- hur du kan arbeta med Råttsvansar i klassrummet

Före lyssnandet – förförståelse

- Börja med att skapa intresse och förståelse genom att lyfta frågor kopplade till innehållet: Vad vet ni om råttor? Har ni sett en råtta någon gång? Gillar ni råttor? Är det någon som har en råtta som husdjur?
- Låt sedan eleverna fundera över vad de tror att avsnittet handlar om. Genom att koppla titeln till egna erfarenheter kan en gemensam föreställning om vad ni kommer att få höra skapas.
- Avsnitten bygger på faktaberättelser. Fakta blir därför ett centralt begrepp att diskutera runt: Vad är fakta och vad innebär det? Vad är fakta i förhållande till sagor och berättelser? Ge exempel på fakta som knyter an till innehållet, som ”Råttor är däggdjur”, ”Råttor är gnagare och har långa tänder”. Diskutera tillsammans på vilket sätt dessa påståenden är fakta. Lyft gärna också några påståenden som inte är fakta, som ”Råttor är söta”, ”Alla råttor äter sopor” för att synliggöra skillnaden mellan fakta, tyckande och generaliseringar.
- Till varje avsnitt finns en begreppslista. Lyft gärna begreppen före lyssnandet. Prata om orden tillsammans så att alla får goda förutsättningar att möta programmets innehåll. Beroende på hur långt eleverna har kommit i sin språkutveckling kan det vara bra att förstärka de centrala begreppen med någon form av bildstöd.

Efter lyssnandet

- **Sammanfatta:** Börja med att sammanfatta innehållet tillsammans med eleverna. Ta gärna hjälp av andra uttrycksformer, såsom bild, dramatisering, musik eller rörelse för att bredda upplevelsen av texten och fånga in fler sinnen.
- **Centrala begrepp:** Återknyt till de begrepp ni lyfte innan ni lyssnade på avsnittet. Låt eleverna, med din hjälp, förklara begreppen och sätta in dem i ett sammanhang.
- **Avsnittsspecifika uppgifter:**
Frågor: Arbeta med frågorna kopplade till varje avsnitt.
Uppdrag: Avsluta med ett uppdrag som kopplar innehållet till ett mer kreativt skapande.

AVSNITT 1

BRUNRÅTTOR [6,5 min]

Avsnittet handlar om hur brunråttorna kom till Sverige, och vad som är typiskt för brunråttor.

Centrala begrepp

gnagare, möss, brunråtta, Asien, avloppssystem, förråd, atlet, varna, labyrint

Avsnittsspecifika uppgifter

1. Vilka fakta om brunråttor kan du hitta i avsnittet?
2. Hur tog sig brunråttorna till Sverige?
3. Hur pratar brunråttor med varandra?

Uppdrag: Smart som en råtta?

Råttor är smarta och kan till exempel lära sig att hitta i labyrinter. Prata om vad en labyrint är. Hur ser en labyrint ut? Har du sett, eller kanske gått i en labyrint? Hur bra är du på det?

Leta upp en labyrint i närområdet och försök att memorera den rätta vägen genom att gå i labyrinten. Har ni ingen labyrint i närheten kan ni antingen göra en av utlagda rep, eller spela det gamla spelet "Labyrint" där man ska balansera en kula från start till mål utan att kulan faller ner i ett hål under spelets gång.

Avsluta uppdraget med att prata om hur det gick. Vad var roligt och lätt? Fanns det något som var svårt? Hur kommer det sig att råttor är så bra på att gå i labyrinter?

FOTO: Mats Larsson

AVSNITT 2

GNAGARE [6 min]

Avsnittet handlar om gnagare, alltså råttor och möss, till exempel brunråtta, husmus och skogsmus.

Centrala begrepp:

gnagare, stearin, släpa ner, husdjur, snyltgäster

Avsnittsspecifika uppgifter

1. Vilka fakta om vad gnagare äter hittar du i avsnittet?
2. Vilka sorters gnagare och möss finns det i Sverige?
3. Varför måste möss och råttor gnaga så mycket?

Uppdrag: Oj, en mus!

Repetera vilka olika gnagare som finns i Sverige. Hur tror eleverna att de olika mössen ser ut? Hur kan man se spår av råttor och möss? Samla tankarna på tavlan, innan det är dags att på egen hand leta efter spår av råttor och möss. Sortera gärna elevernas påståenden i fakta och fantasi – även om avsnitten är faktabaserade kan ju många av barnens tankar utgå från egna bilder och erfarenheter som inte alltid grundar sig på fakta.

Gå ut i närområdet och titta efter spår. Det kan vara i form av bajs eller fotavtryck. Leta också efter miljöer där ni tror att gnagarna tycker om att hålla till. Kanske hittar ni också varningsskyltar där någon lagt ut råttgift för att bli av med gnagare?

Avsluta uppdraget genom att tillsammans prata om vad ni sett och hittat på er gnagarexpedition.

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).